

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Процеси глобалізації та інтеграції, розширення міжнародного ринку праці, мобільність професійних кадрів, зростання міжкультурної взаємодії актуалізують необхідність оволодіння іноземними мовами, які забезпечили б соціалізацію молоді та підвищили рівень її комунікативної культури. Позитивні зміни, що простежуються в галузі іншомовної освіти України, як в її структурі, так і у змісті, свідчать про активне долучення нашої держави до створення єдиного освітнього простору. Це знайшло відбиток у Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI ст.), Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.), Стратегії економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції». В означених документах відображена орієнтація на підвищення якості освітніх послуг з урахуванням світових стандартів. У зв'язку з цим пріоритетний інтерес викликає вивчення та впровадження позитивних досягнень зарубіжних країн у цій галузі.

Сучасна вітчизняна педагогіка має вагомі надбання у вивченні відповідного зарубіжного педагогічного досвіду про: організацію освітнього процесу, форми та методи навчання (Н. Абашкіна, Н. Вишневська, Л. Гульпа, О. Локшина, О. Кузнецова, О. Матвієнко, А. Сбруєва, В. Смелянська, М. Тадеєва); конструювання змісту навчальної літератури (М. Микуляк, О. Овчарук); професійну підготовку майбутніх вчителів (В. Базуріна, Н. Ничкало, Л. Пуховська). Російські учені (Є. Соколов, Л. Можаєва, Е. Ісмаїлов) досліджували різні аспекти середньої освіти Швеції.

Визначальним чинником формування змісту шкільної освіти Швеції є започаткована урядом у 1950 році політика мультилінгвізму. Вона зумовлена багатонаціональним складом населення, що утворився внаслідок потужної хвилі імігранції до Швеції після Другої світової війни, та необхідністю урахування національних інтересів усіх етнічних груп, в тому числі мовних. Такий стан мовної диверсифікації вимагає від уряду особливих дій для забезпечення якісною іншомовною освітою всіх громадян, незалежно від національного походження (подібні явища характерні й для України, що створює необхідність вивчення досвіду Швеції). Це визначило зміст мовної політики Швеції, яка спрямовується на підтримку офіційного статусу шведської мови, забезпечення громадянам доступу до освіти рідною мовою та активне заохочення вивчення англійської мови, і дало поштовх кардинальним змінам у сфері шкільної освіти країни в другій половині ХХ ст. Вони супроводжувалися створенням і подальшою модернізацією навчальних планів і програм, які відображали пріоритетність іноземних мов у змісті загальної освіти. Відтак, запроваджено вивчення трьох іноземних мов, збільшено кількість годин на оволодіння ними, англійській мові надано статус основної базової дисципліни та підвищено вимоги до оволодіння нею у порівнянні з іншими іноземними мовами, здійснено її поступове упровадження у початкових класах, удосконалено й модернізовано педагогічні умови навчання.

Напрацювання шведських учених-педагогів у сфері навчання іноземних мов становлять беззаперечний теоретичний та практичний інтерес для України. Утім, як нами було з'ясовано, до сьогодні зміст шкільної іншомовної освіти в Швеції як комплекс теоретико-методичних засад організації, визначення мети, педагогічних умов навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах, включаючи статус цієї дисципліни у навчальних програмах, не був предметом цілісного вивчення.

Наукове дослідження цієї проблеми зумовлене соціально-педагогічними протиріччями. Основними серед них, на наш погляд, є протиріччя між: особливостями використання в Україні європейських стандартів іншомовної комунікативної компетентності, які в Швеції набули активного і якісного упровадження, та недостатнім рівнем володіння іноземними мовами українськими громадянами; зростанням практики використання в Україні світового досвіду навчання іноземних мов і недосконалістю його практичного та матеріально-технічного забезпечення; об'єктивною потребою цілісного аналізу зарубіжного досвіду розвитку змісту іншомовної освіти і недостатньою кількістю у вітчизняній практиці відповідних системних і ґрунтовних наукових досліджень.

Отже, актуальність проблеми та відсутність її наукової розробленості зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Розвиток змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Досліджувана тема є складовою комплексної програми «Лінгводидактичне забезпечення навчання іноземних мов в основній школі» (реєстраційний номер 0105U000326) науково-дослідної роботи лабораторії навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України. Тему дисертації затверджено рішенням ученої ради Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 5 від 24.05.2007) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 7 від 25.09.2007).

Мета дослідження – на основі вивчення теорії і практики розвитку змісту шкільної іншомовної освіти в Швеції у другій половині XX – на початку XXI ст. з'ясувати його нормативне забезпечення та педагогічні умови реалізації в контексті суспільно-політичних та історико-педагогічних детермінант.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати вплив стратегічних документів Ради Європи в галузі навчання іноземних мов на формування освітньої політики Швеції.
2. Визначити історичні, соціально-економічні та організаційно-педагогічні передумови конструювання змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція.
3. Здійснити аналіз нормативного забезпечення змісту шкільної іншомовної освіти Швеції в умовах мультилінгвізму.

4. Вивчити педагогічні умови реалізації змісту шкільної іншомовної освіти в Швеції.
5. Розробити й обґрунтувати рекомендації щодо можливого впровадження відповідних позитивних напрацювань Швеції у вітчизняну іншомовну практику.

Об'єкт дослідження – теорія і практика розвитку змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція в умовах мультилінгвізму (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.).

Предмет дослідження – провідні тенденції розвитку змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція в досліджуваній історичний період.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають концептуальні положення порівняльної педагогіки (А. Бердичевський, Б. Вульфсон, О. Джуринський, О. Матвієнко, А. Парінов, Л. Пуховська, А. Сбруєва); дослідження проблеми змісту освіти (С. Гончаренко, Н. Кузьміна, В. Ледньов, О. Літвінов, М. Сметанський); професійної педагогічної підготовки (А. Алексюк, В. Беспалько, О. Бігич, Н. Ничкало); лінгводидактичних засад навчання іноземних мов (І. Бім, Н. Гальскова, І. Зимня, Р. Мартинова, С. Ніколаєва, Ю. Пассов, В. Плахотник, В. Редько, С. Крашен, Д. Нунан, Дж. Річардс, Дж. Трім); праці шведських авторів з досліджуваної галузі (Т. Енглунд, Г. Ерікссон, Б. Лундал, Т. Ліндبلاد, П. Малмберг).

У процесі виконання поставлених задач використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**:

– **теоретичні**: історико-педагогічний аналіз, синтез і систематизація фактів і процесів, що уможливили визначення особливостей організації та еволюції змісту шкільної іншомовної освіти у Швеції; структурний, що дав змогу розглянути педагогічні явища на основі їх системоутворювальних компонентів; хронологічний дозволив виявити тенденції та визначити етапи розвитку змісту шкільної іншомовної освіти країни; узагальнення і визначення відповідності між теоретичною базою іншомовної освіти в країні та практичною реалізацією змісту навчання іноземних мов у визначений для дослідження період; системний підхід створив умови для здійснення комплексного дослідження функціонування усіх компонентів змісту шкільної іншомовної освіти;

– **емпіричні**: спостереження педагогічних явищ і процесів, бесіди з педагогами та учнями дозволили вивчити умови реалізації змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* в історико-педагогічній науці України здійснено цілісне дослідження особливостей визначення цілей і конструювання змісту шкільної іншомовної освіти в Швеції в умовах мультилінгвізму та педагогічних умов його реалізації;

– *з'ясовано* компоненти змісту шкільної іншомовної освіти; розкрито історичні, соціально-економічні та організаційно-педагогічні передумови його становлення; виявлено етапи еволюції підходів до навчання іноземних мов у країні та

охарактеризовано тенденції розвитку змісту шкільної іншомовної освіти Швеції у досліджуваний період;

– *подальшого розвитку* набули: систематизація та аналіз нормативних і законодавчих документів, які сприяли розвитку змісту шкільної іншомовної освіти в Швеції в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. (закони, постанови, навчальні плани, програми тощо); шляхи творчого використання освітнього досвіду Швеції у вітчизняній галузі шкільної іншомовної освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть слугувати засадами для поглиблення й розширення діапазону знань з порівняльної педагогіки, а також використовуватись як джерельна база для оновлення змісту навчання іноземних мов у нашій країні, пошуку нових підходів для урізноманітнення й вдосконалення процесу навчання мов на всіх освітніх ступенях. Також матеріали дисертації можуть бути застосовані у змісті лекцій із загальної педагогіки та історії педагогіки, методики навчання іноземних мов.

Матеріали та результати дослідження впроваджено в педагогічний процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 10/43 від 07.07.2010), Хмельницького національного університету (довідка № 266 від 09.09.2010), Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 04/169 від 23.02.2012).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження оприлюднено на ІХ Міжнародній науково-практичній конференції «Гуманізм та освіта» (Вінниця, 2008), ІІ і ІІІ Міжнародних наукових конференціях «Інноваційний розвиток суспільства за умов кроскультурних взаємодій» (Суми, 2009, 2010), Міжнародній науковій конференції «Розвиток освітніх систем у глобальному вимірі: тенденції і прогнози» (Умань, 2011), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» (Горлівка, 2011) і всеукраїнських конференціях і семінарах: «Пріоритетні напрями формування у студентів вищих навчальних закладів професійної іншомовної компетентності» (Чернігів, 2008), «Вища школа: удосконалення якості підготовки фахівців» (Черкаси, 2009), та розглянуто на засіданнях лабораторії навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України (2007 – 2012 рр.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено в 14 одноосібних наукових працях, зокрема: в 10 статтях у наукових фахових виданнях, 3 доповідях і тезах матеріалів конференцій та семінарів, 1 – методичних рекомендаціях.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 223 сторінки. Основний текст викладено на 169 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 2 рисунки (на 13 сторінках), 18 додатків (на 25 сторінках). Список використаних джерел налічує 291 найменування, із них 138 – іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання і предмет дослідження; представлено теоретико-методологічну основу й використані методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення; відображено апробацію та впровадження результатів дисертації.

У першому розділі – **«Європейський контекст розвитку змісту шкільної іншомовної освіти Швеції (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)»** – розглянуто соціально-історичні умови формування мовної картини європейського континенту, визначено роль Європейського Союзу (ЄС) та Ради Європи (РЄ) у цьому процесі; виявлено вплив стратегічних документів Ради Європи в галузі навчання іноземних мов на формування освітньої стратегії Швеції.

Інтеграційні процеси в Європі, визначення спільної стратегії політичного, економічного і культурного розвитку зумовили необхідність урахування національних інтересів усіх країн-учасників, в тому числі мовних. Це стало підґрунтям для запровадження мовної політики РЄ, спрямованої на розвиток мультилінгвізму і плюрилінгвізму. Мультилінгвізм і плюрилінгвізм є взаємодоповнювальними поняттями. «Мультилінгвізм» розглядається як вживання декількох мов у межах певної соціальної спільноти. «Плюрилінгвізм» передбачає розширення мовного діапазону індивіда від рідної мови до мови інших народів, розвиток його комунікативної компетентності на основі взаємодії досвіду користування різними мовами. РЄ визнає мультилінгвізм і плюрилінгвізм як явища, що спостерігаються у деяких суспільствах, в тому числі шведському, та політику, яку потрібно розвивати на національному і міждержавному рівнях. Мультилінгвізм слугує підґрунтям і передумовою розвитку плюрилінгвізму.

Багатомовність у деяких країнах зумовлена рівнозначним офіційним статусом 2-х і більше мов і високим відсотком етнічних меншин, які зазвичай спілкуються своєю рідною мовою. Швеція, 10,0 % населення якої становлять імігранти та етнічні фінські й саамські меншини, враховуючи рекомендації РЄ, забезпечує своїм громадянам доступ до освіти рідною мовою та активно заохочує вивчення іноземних мов, передусім англійської. Виявлено подібну ситуацію в Україні, де українською мовою спілкується 64,3 % населення, російською – 34,4 %, іншими – 1,5 %, що створює підстави та підґрунтя для розвитку плюрилінгвізму як передумови посилення конкурентоспроможності нашої країни у світовому економічному просторі.

Взаємообумовленість мовної та освітньої політики відбивається в резолюціях і рішеннях РЄ в галузі іншомовної освіти, які слугують методологічними засадами для розбудови національних освітніх систем. Їх зміст визначив напрями формування освітньої політики Швеції: 1) знання двох і більше іноземних мов для забезпечення мобільності професійних кадрів; 2) вивчення мов з раннього віку і протягом життя; 3) створення сприятливого навчального середовища для оволодіння ними; 4)

інтеграція навчання іноземних мов і немовних предметів; 5) комунікативне і культурологічне спрямування змісту навчання.

Зміст освітніх реформ в Швеції 1950-1960 років полягав в інтернаціоналізації шведського суспільства і зумовлювався протиріччям між рівнем освіти в країні та європейськими освітніми стандартами.

Освітні реформи 1970-1980-х років в європейських країнах, у тому числі, в Швеції, зумовлені вимогами високотехнічного світу та гуманістичною політикою РЄ. Вони значно сприяли організації та розвитку змісту навчання іноземних мов: у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах збільшено кількість годин на оволодіння ними, другу іноземну мову включено як в інваріантну, так і у варіативну складову навчальних планів, започатковано комунікативне спрямування навчання.

Новий виток євроінтеграції у 1990-х роках розширив мобільність робочих кадрів і міжкультурну взаємодію. Це визначило напрям освітньої стратегії РЄ на розвиток плюрилінгвізму і започаткувало європейський вимір в освіті, що передбачає формування в учнів уявлення про лінгвістичне і культурне різноманіття Європи, заохочення раннього і безперервного вивчення іноземних мов. Це зумовило необхідність вироблення відповідних форм і критеріїв оцінювання рівня іншомовної комунікативної компетенції на всіх етапах шкільної освіти, уніфікації освітніх стандартів, які визнавалися б на території ЄС. Швеція долучилася до створення та запровадження двох важливих концептуальних документів РЄ: «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: навчання, викладання, оцінювання» (ЗЕР) і «Європейського Мовного Портфоліо» (ЄМП). Завдання і цілі навчання мов, визначені цими документами, успішно поєднуються з чинними навчальними програмами для загальноосвітніх навчальних закладів країни. Водночас вимоги до сформованості іншомовної комунікативної компетентності (передусім в англійській мові) в системі шкільної освіти Швеції є дещо вищі, ніж загальноєвропейські стандарти, що свідчить про активне і стабільне застосування цієї мови у шведському суспільстві внаслідок створеного засобами масової інформації штучного іншомовного середовища.

У рамках проектів та ініціатив РЄ («Сократ», «Леонардо да Вінчі», «Еразмус Мундус», «Коменіус») Швеція здійснює міжнародний обмін студентами, педагогами для підвищення їхнього рівня професійної та культурологічної компетентності, вивчення регіональних мов та мов етнічних меншин з метою вирівнювання якості володіння цими мовами їхніми носіями.

Визначено вплив стратегії РЄ в галузі навчання іноземних мов на зміст освітньої політики Швеції, спрямованої на поширення мультилінгвізму і плюрилінгвізму, які є метою та результатом іншомовної освіти: знання 2-х і більше іноземних мов, ранній початок їх вивчення, збільшення кількості навчальних годин на оволодіння ними, створення сприятливого навчального середовища, інтегроване вивчення мови і немовних предметів.

У другому розділі – «Тенденції розвитку змісту іншомовної освіти у загальноосвітніх навчальних закладах Королівства Швеція (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)» – досліджено витoki і соціально-педагогічні передумови конструювання змісту шкільної іншомовної освіти Швеції, його нормативне забезпечення та педагогічні умови реалізації, виявлено тенденції його розвитку. Узагальнено термінологічні поняття, якими оперує галузь.

У контексті основних положень компетентнісного підходу в освіті поняття «зміст шкільної іншомовної освіти» розглядаємо комплексно як: 1) систему знань про іноземну мову і культуру; 2) іншомовні мовленнєві уміння і навички в різних видах мовленнєвої діяльності; 3) досвід творчої мовленнєвої діяльності; 4) досвід емоційно-ціннісного ставлення до дійсності. Такий зміст відбивається в навчальних планах, програмах, підручниках і посібниках, які моделюють процес навчання, визначають його цілі, методи, інформаційно-технічне забезпечення (рис. 1).

У шведській педагогічній літературі поняття «шкільна іншомовна освіта» як явище, що поєднує в собі всі ці компоненти, окремо не розглядається. Предметом досліджень є навчання іноземних мов (*fremdspråkundervisning*) в основній школі (1-9 класи) та в гімназії (старшій школі – 10-12 класи).

Становлення шкільної іншомовної освіти в Швеції відбувалося під впливом протестантських просвітницьких традицій, філософських і педагогічних поглядів Я.А. Коменського (про єдність мовної та загальної освіти), Г. Гассела, К. Клуберга, Б. Броваліуса (про практичні цілі навчання, інтеграцію навчання мови й культури), діяльності «реформаторського руху» О. Єсперсена у пошуку оптимальних методів навчання мов.

Найбільша динаміка розвитку змісту шкільної іншомовної освіти країни спостерігається з середини ХХ – на початку ХХІ ст. і визначена такими соціально-економічними та організаційно-педагогічними передумовами: економічним ростом Швеції після Другої світової війни, інтернаціоналізацією шведського суспільства і проголошенням мультилінгвальної мовної політики; поширенням концептуальних положень педоцентризму (опора на авторитет педагога, школа одного вчителя упродовж 8–9-ти років, індивідуальний підхід до школяра, уникнення оцінок); та освітніми реформами, які пов'язані з модернізацією змісту та організації навчання іноземних мов. На основі їх аналізу нами обґрунтовано три етапи: 1) 1950 – 1960 рр. – запровадження основної дев'ятирічної школи та реформування гімназичної освіти, розроблення загальнодержавних навчальних планів, посилення значущості іноземних мов у змісті освіти, виокремлення англійської мови в основний базовий предмет і зародження її раннього навчання; 2) 1970 – 1980 рр. – інтенсифікація дидактичних досліджень і модернізація навчальних планів, стандартизація змісту навчання, розширення соціокультурного контексту, посилення автономії учня; 3) 1990 – поч. ХХІ ст. – децентралізація освіти, залучення вчителів до наукової роботи, розширення спектру іноземних мов у змісті загальної освіти, орієнтація на загальноєвропейські стандарти, перехід до комунікативного методу, використання

ЄМП як засобу оцінювання рівня розвиненості іншомовної комунікативної компетентності учня.

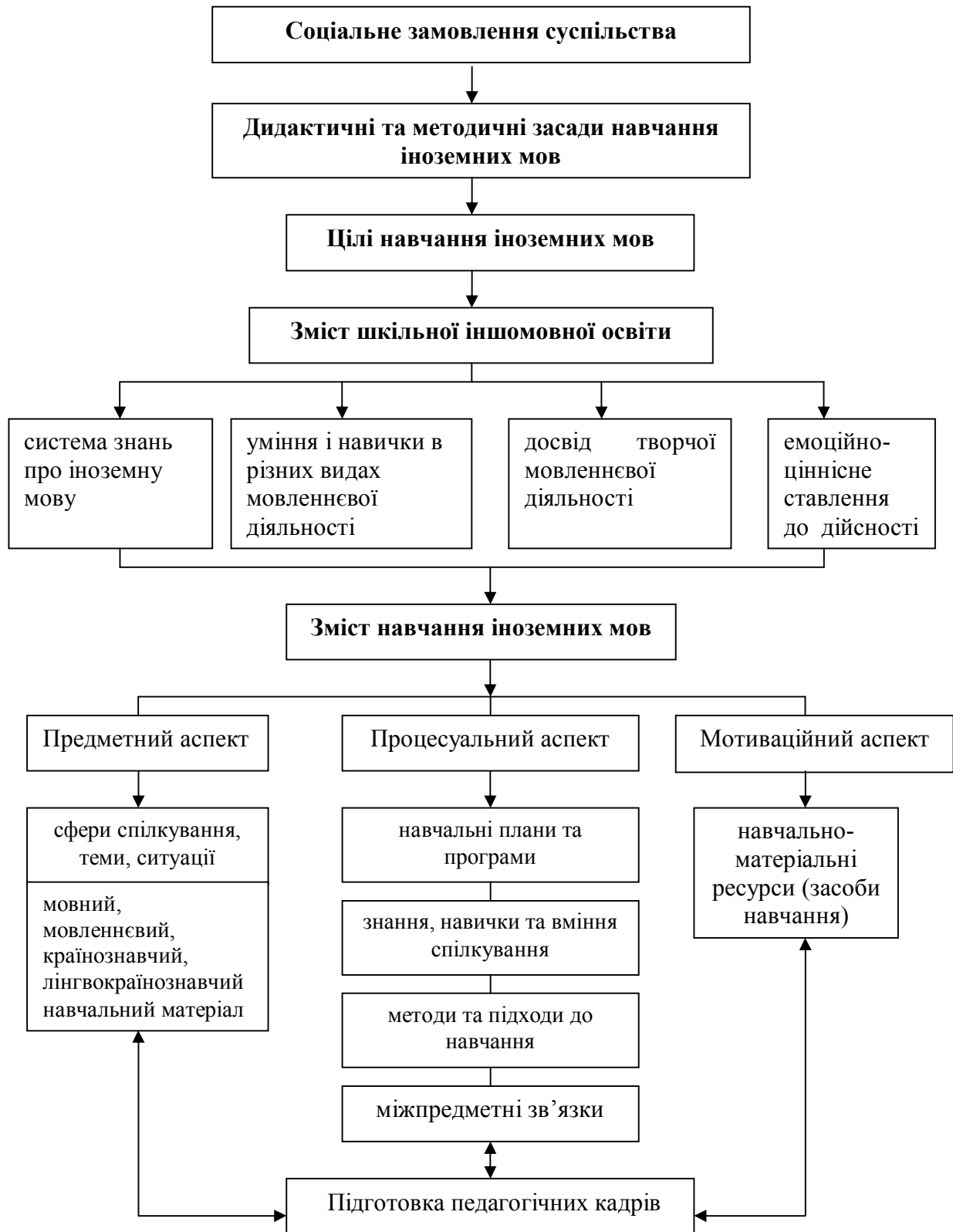

Рисунок 2.1 Зміст шкільної іноземної освіти

Освітні реформи 1950 – 1960-х рр. у Швеції дали поштовх теоретичним і практичним дослідженням різноманітних питань змісту навчання. Відтак, перші

державні навчальні плани та програми з усіх предметів, які відображали тогочасні тенденції в педагогіці, чітко регламентували навчальне навантаження, цілі навчання та зміст навчального матеріалу. Вагомим упровадженням у зміст шкільної іншомовної освіти стало розширення сфери вивчення англійської мови, що відбувалося під гаслом «Англійська мова для кожного». Її було введено як базовий предмет з 4-го класу, а другу іноземну мову з 7-го класу. Застосування аудіо-візуального методу відповідало популярній на той час теорії біхевіоризму і зводилося до виконання рецептивно-продуктивних вправ, обмежувало творчу діяльність учителя та учня і передбачало уникнення помилок, а увага в підручниках зосереджувалася на засвоєнні граматичних і лексичних зразків.

Період 1970 – 1980 рр. характеризується змінами в методології педагогічного знання і закладанням підґрунтя для комунікативного навчання (усвідомленого оволодіння структурою мови, вивчення мови для спілкування, визначення аудіювання, читання, говоріння і письма як основних видів мовленнєвої діяльності, автономії учня, відходу від уникнення помилок).

Трансформації в змісті шкільної іншомовної освіти Швеції у 1990-х рр. обумовлені плюрилінгвальним контекстом освітньої стратегії РЄ. Збільшено кількість аудиторних годин на вивчення іноземних мов, до навчальних планів уведено третю іноземну мову, розпочато навчання англійської мови з 1-го класу, запроваджено 7-ступеневу систему навчання іноземних мов, яка забезпечує детальніше оцінювання навчальних досягнень учнів на усіх етапах. Програми з іноземних мов для гімназій диференційовані за трьома рівнями (А, В і С) відповідно до їх профілізації, а рівень В, що відповідає рівню В2 (Просунутому) згідно із ЗЄР, є обов'язковим для вступу до будь-якого вищого навчального закладу. Оцінювання фокусується на іншомовних рецептивних, продуктивних та інтерактивних уміннях, міжкультурній та рефлексивній компетентності, у той час коли такі підсистеми, як словниковий запас, граматики і вимова вважаються передумовами і засобами досягнення вище вказаних компетентностей, а не цілями навчання. Проте відсутність чітких лексичних і граматичних мінімумів зумовлює тенденцію до дивергенції рівнів навченості випускників основної школи.

Національні підручники з англійської мови зконструйовані на засадах комунікативного підходу з використанням навчально-мовленнєвих ситуацій. Підручники відрізняються високим технологічним виконанням, містять найсучаснішу інформацію з галузі науки, культури, економіки та політики, укомплектовані компакт-дисками. Реалізація міжпредметних зв'язків забезпечується через представлення лексичного матеріалу в поєднанні з інформацією з інших дисциплін. Але граматичний матеріал не завжди викладено у логічній послідовності, що свідчить про стабільне застосування цієї мови у шведському суспільстві.

Особливою тенденцією розвитку змісту шкільної іншомовної освіти Швеції є застосування в багатьох навчальних закладах контекстно-мовного інтегрованого навчання (SPRINT), тобто викладання немовних предметів засобами іноземної мови.

Його запровадження обумовлене необхідністю оволодіння іноземною мовою на високому ступені функціональності у різних стилях і ситуаціях. SPRINT оптимізує навчальний процес, розширює можливості учнів в іншомовному спілкуванні, відіграє високу мотивувальну роль і забезпечує реалізацію міжпредметних зв'язків, особливо з урахуванням поширеної в країні практики викладання усіх предметів в основній школі одним учителем.

Відмінною рисою педагогічної підготовки в Швеції, що виділяє її з-поміж інших країн, є мультидисциплінарність (спеціалізації: вчитель 1–7 класів і вчитель 4–9 класів). Це відображає ідеї вальдорфської педагогіки (школа одного педагога), дозволяє вчителю краще зреалізувати міжпредметні зв'язки, отримати цілісне уявлення про успішність учнів. Проте підвищення світових освітніх стандартів зумовило тенденцію до удосконалення рівня професіоналізму вчителя за рахунок поглиблення загальнопедагогічних знань, залучення студентів до наукових досліджень у галузі педагогічної науки, звуження спеціалізації до 2-3-х суміжних предметів, наступності між вищою та післядипломною освітою, розширення співпраці зі школами. Завдяки спеціалізації з декількох іноземних мов учителі можуть ефективніше використовувати свої плюрилінгвальні та плюрикультурні знання в мультиетнічних шведських школах.

Отже, в контексті мультилінгвальної мовної політики акцент освітніх реформ у Швеції в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. зміщено на оптимізацію навчання іноземних мов, що відобразилося на модернізації нормативного забезпечення та удосконаленні педагогічних умов реалізації змісту шкільної іншомовної освіти.

У третьому розділі – **«Основні напрями можливого практичного застосування окремих елементів досвіду Швеції в освітню іншомовну практику України»** – за результатами здійсненого дослідження проведено узагальнення стану змісту шкільної іншомовної освіти України та Швеції, що дозволило сформулювати рекомендації щодо можливого використання окремих положень позитивного шведського досвіду у вітчизняній освітній практиці.

Відмінність у соціально-політичному, економічному та культурному розвитку обох країн ускладнює синтез статистичних даних цих країн. Водночас пошук адекватних інтеграційних педагогічних умов навчання дозволяє простежити спільність окремих поглядів і тенденцій та прогресивну динаміку розвитку обох держав у досліджуваній галузі. Підтвердженням цього є те, що становлення шкільної іншомовної освіти в обох країнах відбувалося в контексті загальноосвітніх реформ, обумовлених історичними, соціально-політичними та економічними поретвореннями. Реформування досліджуваної галузі в Швеції відбувається динамічніше, ніж в Україні, і пов'язано із започаткуванням у 1950 році мультилінгвальної політики, в той час як в Україні – із здобуттям незалежності у 1991 році. В обох країнах це зумовило тенденцію до посилення значення іноземних мов у змісті шкільної освіти. Спостерігається певна аналогічність розвитку

теоретичних і методичних принципів і провідних підходів до навчання іноземних мов в Україні та Швеції (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняння основних характеристик змісту шкільної іншомовної освіти Швеції та України

Критерії порівняння	ЗНЗ Швеції	ЗНЗ України
Теоретико-методологічні засади навчання	Дидактичні та методичні положення комунікативного методу.	Положення комунікативно-діяльнісного підходу, основу навчання іноземних мов складає процес іншомовного спілкування.
Цілі навчання	Формування в учнів комунікативної, стратегічної, дискурсивної та міжкультурної компетентностей.	Формуванням в учнів іншомовної комунікативної компетентності.
Методи навчання	Комунікативно-орієнтовані методи навчання, міжкультурний підхід; застосування контекстно-мовного інтегрованого навчання (SPRINT).	Комунікативно-орієнтоване навчання з комунікативно-діялісним та особистісно-орієнтованим підходом.
Засоби навчання	Підручники, посібники, робочі зошити, книга для вчителя, аудіо-візуальні засоби навчання. Широкого застосування набули інформаційні та комунікаційні технології: Інтернет, телетекст, інтерактивна дошка.	Підручники, посібники, робочі зошити, книга для вчителя, аудіо-візуальні засоби навчання. Започатковано, але ще не набуло системності, використання комунікаційних та інформаційних технологій.
Зміст навчання	Теми, ситуації, інтегровані мовленнєві уміння і навички в усній та письмовій формах, лінгвокраїнознавчий навчальний матеріал, мотиви оволодіння іноземною мовою.	Сфери, теми, ситуації спілкування, мовний, мовленнєвий, країнознавчий, лінгвокраїнознавчий навчальний матеріал, навички і вміння усного та писемного спілкування, мотивувальний аспект оволодіння іноземною мовою.
Кількість іноземних мов, які вивчаються	Три іноземні мови: 1) англійська – основна іноземна мова, вивчається з 1 кл.; 2) німецька – друга іноземна мова, вивчається з 6-7 кл.; 3) французька або іспанська – третя іноземна мова, вивчається з 8-9 кл.).	Дві іноземні мови: перша ІМ вивчається з 1 кл.; друга іноземна мова вивчається з 5 кл.; рекомендовано надати англійській мові статусу обов'язкової іноземної мови.
Соціально-історичні умови впливу на рівень розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів	Високий рівень володіння англійською мовою шведськими громадянами завдяки постійному контакту з нею через засоби масової інформації, туризм, книги, ділові стосунки.	Зростання вмотивованості українців до вивчення іноземних мов у зв'язку з проголошенням незалежності держави, процесами євроінтеграції та розширенням можливостей туризму і працевлаштування за кордоном.

Однією із спільних тенденцій навчання іноземних мов є його комунікативна і культурологічна спрямованість. Розвиток практики комунікативного навчання іноземних мов у Швеції в поєднанні з реалізацією міжпредметних зв'язків відрізнявся більшою динамічністю, ніж в Україні. Про це свідчить зміст навчальних програм досліджуваного періоду, підручників та активне використання контекстно-мовного інтегрованого навчання в основній школі та гімназії. Стандартизація змісту навчання іноземних мов в обох країнах здійснюється з урахуванням рекомендацій РЄ, проте вимоги до рівнів сформованості іншомовних мовленнєвих умінь і навичок випускників основної школи та гімназії у Швеції є дещо вищими, ніж загальноєвропейські стандарти. Наприклад, випускники основної школи повинні уміти розрізняти й розуміти різні регіональні діалекти англійської мови, використовувати й аналізувати інформацію з різних джерел, а випускники гімназій повинні вміти читати класичну літературу в оригіналі, застосовувати цю мову для професійного спілкування. Водночас спільною рисою є особистісна орієнтація навчання предмета з урахуванням вікових особливостей учнів.

Установлено, що Швеція дещо випереджає Україну в запровадженні раннього навчання іноземних мов (у Швеції з 1980 р. – із 3-го класу, у 1994 р. – з 1-го класу; в Україні із 2002 р. – із 2-го, з 2012 р. – з 1-го класу). Окрім того, у Швеції навчальним планом передбачено вивчення трьох іноземних мов, а в Україні – двох.

Обсяг навчального часу, відведеного на вивчення іноземних мов в основній школі Швеції, на 8,3 % більше, ніж в Україні, в той час, як для старшої школи він суттєво не відрізняється. Проте можливості громадян Швеції в оволодінні іноземними мовами, зокрема англійською, є значно вищі завдяки постійному спілкуванню ними через засоби масової інформації, туризм, книги, ділові контакти. Утім, проблема потребує подальшого роз'язання, оскільки рівень володіння іноземними мовами громадян України недостатній для спілкування та активної соціальної взаємодії в сучасному багатомовному і багатокультурному світі, що є одним із чинників суспільного добробуту.

Результати дослідження дозволили сформулювати рекомендації щодо використання відповідного досвіду Швеції в Україні за трьома напрямками: 1) *оновлення змісту та вдосконалення організації способів навчання*: вивчення не менше 3-х іноземних мов у школі; створення штучного іншомовного середовища за рахунок запровадження навчальних телевізійних програм з іноземної мови та регулярної трансляції іноземних фільмів і передач мовою оригіналу; посилення міжпредметних зв'язків через запровадження викладання окремих предметів немовного циклу засобами іноземної мови, що, зокрема, дасть змогу збільшити можливості учнів спілкуватися нею; деталізація цілей навчання відповідно до компетентнісного підходу; 2) *урізноманітнення технологій навчання* (застосування нових методів і прийомів, зокрема, контекстно-мовного інтегрованого навчання, активізація творчих способів діяльності; розширення спектру інформаційно-комунікаційних технологій); 3) *оптимізація процесу навчання* (диверсифікація

ресурсної бази забезпечення навчального процесу аудіо-відеоматеріалами, додатковою навчальною автентичною літературою для самостійної роботи учнів, диференційованого навчання; підвищення професійної компетентності вчителя за рахунок обов'язкового стажування за кордоном).

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети, концептуальних положень і визначених завдань досліджено і проаналізовано зміст шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція, що дало змогу виявити сучасні тенденції розвитку галузі та зробити відповідні **висновки**:

1. Аналіз джерельної бази дозволяє стверджувати, що формування мовної картини Європи відбувалося за впливу геополітичних процесів в ході її історичного розвитку, в результаті якого Європа стала мультинаціональним, мультилінгвальним і багатокультурним континентом. Інтеграційні процеси ознаменувалися створенням єдиного європейського політичного, економічного та освітнього простору, а оволодіння іноземними мовами та іншомовною культурою є передумовою успішної співпраці європейських громадян у всіх сферах людського буття, запорукою миру та міжетнічної толерантності.

Формування змісту освітньої політики Швеції в другій половині ХХ – на початку ХХ ст. здійснювалося в контексті процесів євроінтеграції та глобалізації та обумовлено мовною політикою РЄ, спрямованої на підтримку статусу іноземних мов в суспільстві, розвитку мовного різноманіття, створення сприятливого середовища для міжнародного спілкування, співпраці та вивчення мов. Проголошена Швецією у 1950 році політика мультилінгвізму забезпечує офіційний статус шведської мови, сприяє розвитку мов національних меншин та активно заохочує до вивчення англійської мови як засобу міжнародного спілкування.

Відповідно, чинниками впливу на визначення освітніх пріоритетів Швеції стали: навчання двох і більше іноземних мов з раннього віку та протягом життя, інтеграція мовного та соціокультурного досвіду, виховання національної та інтернаціональної свідомості, створення сприятливого середовища для навчання мов. У контексті мультилінгвальної мовної політики засобами масової інформації через транслявання англійських фільмів і телепередач, навчальних програм з вивчення англійської мови створюється штучне мовне середовище, яке сприяє її оволодінню. В результаті, Швеція досягла високого рівня володіння цією мовою її громадянами.

2. Виявлені історичні (установлення дипломатичних і торговельних відносин з європейськими країнами, ліберальні реформи), соціально-економічні (економічне процвітання Швеції після Другої світової війни та значний притік імігрантів, соціал-демократичні реформи 1940 – 1950 рр., започаткування політики мультилінгвізму) та організаційно-педагогічні передумови становлення й розвитку змісту шкільної іншомовної освіти в Швеції (запровадження єдиної системи освіти; розроблення

нормативної бази; здійснення теоретичних і практичних досліджень з питань змісту навчання; вплив зарубіжних течій у педагогіці на формування змісту освіти). Їх аналіз дозволив виділити такі етапи еволюції галузі: 1) 1950 – 1960 рр. – період сучасних реформ шкільної освіти, розроблення і запровадження навчальних планів, посилення значення іноземних мов, пріоритизація англійської мови, зародження її раннього навчання; 2) 1970 – 1980 рр. – інтенсифікація лінгво-дидактичних досліджень, посилення автономії учня; 3) 1990 – поч. XXI ст. – децентралізація освіти, залучення вчителів до наукової роботи, орієнтація на загальноєвропейські стандарти, перехід до комунікативного методу, використання ЄМП як засобу оцінювання рівня розвиненості іншомовної комунікативної компетентності учня.

3. Аналіз нормативного забезпечення змісту шкільної іншомовної освіти Швеції в умовах мультилінгвізму (навчальні плани, програми, засоби навчання) свідчить про тенденцію до модернізації змісту навчання та іншомовної освіти в цілому. Вона детермінована зміною національних і міжнародних освітніх пріоритетів, уніфікацією європейських стандартів в освіті, мультилінгвальним контекстом суспільних реформ. Методологічну основу навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах Швеції складають дидактичні та психолінгвістичні положення комунікативного методу (рівноправне формування умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності, тематико-ситуативна організація навчального матеріалу з урахуванням особистісних і вікових особливостей учнів).

Навчальні програми з іноземних мов укладені з урахуванням плюрилінгвального підходу, викладеного у змісті ЗЄР, та з означенням пріоритетності іноземних мов. Навчання предмета здійснюється за 7-ступеневою системою, яка забезпечує більш детальне визначення цілей і завдань навчання для кожного ступеню і, відповідно, очікуваних результатів. Проте відсутність чітких лексичних і граматичних мінімумів призводить до дивергенції рівнів навченості випускників основної школи, враховуючи децентралізацію освіти та автономію вчителя у виборі підручників.

Швеція постійно вдосконалює зміст і якість національних засобів навчання відповідно до реалій сьогодення, сучасних потреб та інтересів учнів. Вони мають високотехнологічне виконання, комплектацію компакт-дисками, велику кількість автентичних текстів, комунікативно-орієнтованих вправ. Реалізація міжпредметних зв'язків забезпечується через представлення лексичного матеріалу в поєднанні з інформацією з інших дисциплін. Втілення комунікативного підходу в навчанні здійснюється через поступовий перехід від формування мовленнєвих умінь і навичок на молодшому етапі до усвідомленого оволодіння ними в старшому шкільному віці.

4. Вивчення педагогічних умов реалізації змісту шкільної іншомовної освіти Швеції свідчить про активне використання комунікативно-орієнтованих методів навчання та міжкультурного підходу, розширення соціокультурного компоненту

змісту навчання. Простежується тенденція до викладання немовних предметів засобами іноземної мови (SPRINT), що сприяє досягненню вищого рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності учнів, їх мотивації та автономії в навчанні, створенню штучного іншомовного середовища, посиленню міжпредметних зв'язків. Основною рисою шведської освіти є школа одного педагога, що відображає вплив вальдорфської педагогіки та відбилося на змісті педагогічної освіти, яка спрямована на професійну орієнтацію вчителя до викладання декількох предметів. Проте потреба суспільства у висококваліфікованих фахівцях зумовила оновлення змісту педагогічної підготовки за рахунок фундаменталізації знань, розширення наукових досліджень і звуження спеціалізації до одного або двох предметів.

5. На основі узагальнення станів розвитку шкільної іншомовної освіти Швеції та України виявлено положення та ідеї, що дозволять визначити вектори перспективного розвитку відповідної галузі вітчизняної освіти та здійснити певні творчі перетворення. Представлено можливості формування плюрилінгвальної особистості українця за рахунок збільшення спектру іноземних мов, що вивчаються у школі; створення іншомовного середовища в суспільстві завдяки регулярній трансляції оригінальних іншомовних фільмів та телевізійних передач навчального циклу; уточнення цілей навчання відповідно до компетентнісного підходу; інтеграція навчання іноземних мов і предметів немовного циклу в спеціалізованих школах з поглибленим вивченням іноземних мов; надання автономії школам у розробленні навчальних програм; урізноманітнення технологій навчання; збагачення ресурсної бази навчання аудіо- та відеоматеріалами; розширення можливостей професійної підготовки фахівців галузі в іншомовному середовищі.

У роботі започатковано дослідження проблеми розвитку змісту шкільної іншомовної освіти в Швеції. Отримані результати доводять необхідність подальшого теоретичного і практичного вивчення питань формування полікультурної особистості в умовах мультилінгвального суспільства; організаційно-педагогічних умов реалізації контекстно-мовного інтегрованого навчання; вивчення регіональних особливостей способів організації навчання іноземних мов; зміст навчання цієї дисципліни на інших ступенях освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях

1. Мовчан Л.Г. Тенденції розвитку навчальних програм з іноземних мов для обов'язкової школи Швеції / Л.Г.Мовчан // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук. праць / редкол. : М.І. Сметанський (голова) та ін. – Вінниця, 2007. – Випуск 20. – С. 26 – 29.

2. Мовчан Л.Г. Особливості підготовки вчителів іноземних мов для обов'язкової школи Королівства Швеція / Л.Г.Мовчан // Наукові записки. Серія : Психолого-педагогічні науки (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / [за заг. ред. Є.І. Коваленко]. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – № 5. – С. 99 – 100.
 3. Мовчан Л.Г. Шкільний підручник з англійської мови як засіб втілення мовної політики Швеції / Л.Г.Мовчан // Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова / укл. Л.Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Випуск LXX(70). – С. 129 – 136.
 4. Мовчан Л.Г. Гуманістичні аспекти мовної політики Швеції / Л.Г.Мовчан // Вісник Вінницького політехнічного інституту / За заг. ред. Б.І. Мокіна. – Вінниця : Вінницький національний політехнічний університет, 2008. – № 4 (80). – С. 33 – 36.
 5. Мовчан Л.Г. Основні аспекти європейської мовної політики / Л.Г. Мовчан // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». – Випуск 25. – Вінниця : «Планер», 2008. – С. 315–318.
 6. Мовчан Л.Г. Особливості реалізації культурологічного підходу до навчання англійської мови у підручниках для шведських гімназій / Л.Г.Мовчан // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / Редкол.: В.М. Мадзігон (голова). – К. : Педагогічна думка, 2008. – Вип. 8. – С. 394–402.
 7. Мовчан Л.Г. Реформування змісту сучасної шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція / Мовчан Л.Г. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : «Педагогіка» / Редкол.: М. Вашуленко (голова) . – Тернопіль, 2008. – № 3. – С. 139–142.
 8. Мовчан Л.Г. Професійна модель учителя іноземних мов для гімназій Швеції / Л.Г. Мовчан // Вісник Черкаського університету. Серія : «Педагогічні науки». – Черкаси, 2009. – Вип. 146. – С. 117–120.
 9. Мовчан Л.Г. Сучасні реформи у педагогічній освіті вчителів іноземних мов Швеції / Л.Г. Мовчан // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є.І. Коваленко. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – № 2. – С. 164– 166.
 10. Мовчан Л.Г. Використання досвіду Швеції у вітчизняній практиці навчання іноземних мов / Л.Г.Мовчан // Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць / за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. – Слов'янськ : СДПУ, 2011. – Спец. вип. 7. – Ч. II. – С. 214–220.
- Статті у журналах, збірниках наукових праць і збірниках матеріалів конференцій*
11. Мовчан Л.Г. Створення нового середовища для вивчення мов у закладах вищої освіти Швеції / Л.Г. Мовчан // Пріоритетні напрями формування у студентів вищих навчальних закладів професійної іншомовної компетентності: матеріали

науково-практичного семінару. – Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2008. – С. 88–92.

12. Мовчан Л.Г. Сучасні напрями розвитку іншомовної освіти Швеції в контексті глобалізації / Л.Г. Мовчан // Інноваційний розвиток суспільства за умов кроскультурних взаємодій: збірник матеріалів Другої міжнародної наукової конференції. – Суми : СОІППО, 2009. – Том 3 (ч.2). – Секція № 4. – С. 21–22.
13. Мовчан Л.Г. Порівняння деяких сучасних тенденцій розвитку змісту шкільної іншомовної освіти в Швеції та Україні / Л.Г. Мовчан // Збірник матеріалів Третьої Міжнародної наукової конференції для студентів, аспірантів, науковців «Інноваційний розвиток суспільства за умов кроскультурних взаємодій». – Суми : СОІППО, 2010. – Т. II. – Секції: № 3 (сесії 3.3 –3.5). – № 4. – С. 297–300.

Навчально-методичні матеріали

14. Мовчан Л.Г. Сучасні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти Швеції та України (порівняльний аналіз) : методичні рекомендації / Л.Г. Мовчан. – Вінниця : ПП Балюк І.Б., 2010 – 35 с.

АНОТАЦІЯ

Мовчан Л.Г. Розвиток змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція. – Рукопис.

Дисертація на здобуття ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2012.

Дисертацію присвячено проблемі розвитку змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.). Виявлені тенденції розвитку галузі в умовах мультилінгвізму: пріоритизація іноземних мов у змісті загальної освіти, урізноманітнення їх переліку і запровадження цього предмета з раннього шкільного віку; модернізація навчальних планів і програм, комунікативне і культурологічне спрямування навчання; посилення автономії учня; вивчення немовних предметів засобами іноземної мови; орієнтація на європейські стандарти; дивергенція між навчальними програмами і навчальними матеріалами; підвищення професіоналізму вчителя завдяки розширенню науково-педагогічних досліджень і звуженню спеціалізації.

На основі узагальнення стану розвитку змісту шкільної іншомовної освіти в Україні та Швеції визначено шляхи можливого використання позитивного шведського досвіду в освітній практиці України.

Ключові слова: зміст шкільної іншомовної освіти, навчання іноземних мов, тенденції розвитку, загальноосвітні навчальні заклади, Швеція.

АННОТАЦИЯ

Мовчан Л.Г. Развитие содержания школьного иноязычного образования в Королевстве Швеция. – Рукопись.

Диссертация на соискание степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Открытый международный университет развития человека «Украина», Киев, 2012.

Диссертация посвящена проблеме развития содержания школьного иноязычного образования в Королевстве Швеция (вторая половина XX – начало XXI ст.). Выявлены тенденции развития отрасли в условиях мультилингвизма: приоритизация иностранных языков в содержании общего образования, диверсификация их перечня и введение раннего обучения этого предмета; модернизация учебных планов и программ, коммуникативная и культурологическая направленность обучения, повышение автономии ученика; изучение неязыковых предметов средствами иностранного языка; ориентация на европейские стандарты; расхождение между учебными программами и материалами; повышение профессионализма учителя посредством расширения научно-педагогических исследований и сужения специализации.

На основе обобщения состояния развития содержания школьного иноязычного образования в Украине и Швеции определены пути возможного использования позитивного шведского опыта в образовательной практике Украины.

Ключевые слова: содержание школьного иноязычного образования, обучение иностранным языкам, тенденции развития, общеобразовательные учебные заведения, Швеция.

ANNOTATION

Movchan L.G. Development of the content of secondary foreign language education in the Kingdom of Sweden. – Manuscript.

The dissertation for the academic degree of candidate of pedagogical science, speciality 13.00.01 – General pedagogics and pedagogical history. – Open International University of Human Development “Ukraine”, Kyiv, 2012.

The thesis provides the complex analysis of the development of content of secondary foreign language education in Sweden (the second half of the 20th – the beginning of the 21st century).

Educational priorities of Sweden are defined by the European Council’s multilingual and plurilingual policy aimed at: 1) promotion of labor force mobility for the European citizens through knowledge of two foreign languages except mother tongue; 2) life-long language learning; 3) creating a language friendly environment; 4) early language learning; 5) integration of foreign language teaching with the target culture. Thus, Sweden supports Swedish as the official language, promotes the development of minority languages and encourages the study of English. While developing its secondary foreign language education, Sweden follows the recommendations of the Common European Framework of References and applies the European Language Portfolio.

The concept of content of secondary foreign language education comprises:

1) the system of knowledge about the target language and culture; 2) skills and abilities in various types of communication in a target language; 3) experience in intercultural interaction; 4) emotional and value-based attitude towards the reality.

Within the frames of the research, historical, socio-political and pedagogical factors of influence on the foundation and development of the surveyed field are defined (enunciation of the national multilingual language policy, liberal reforms in education and influence of pedocentric pedagogical theories (school of one teacher during 8–9 years, learner-centered approach, avoiding marks). On the basis of the analysis of these factors the following periodization of the development of the surveyed field was proposed: 1) 1950 – 1960 – launching modern educational reforms and introduction of new curricula, reinforcement of foreign languages in the educational content, prioritization of English and transition to its early learning; 2) 1970 – 1980 pp. – intensifying research into linguistic-didactics, pupil's autonomy in education; 3) 1990 – beginning of the 21st century – decentralization of education, involving teachers into scientific research, adherence to the European educational standards, transition to the communicative method, using the European Language Portfolio to assess pupil's communicative competence. The goals and the contents of syllabuses are set according to the Common European Framework of References, whereas the national standards of proficiency outcomes in English are higher than the European ones due to a high presence of this language in the Swedish society. However, decentralization and transferring responsibility to schools for defining necessary grammatical and lexical minima complicate the integrity of standardization of pupils' performance at the national level.

Implementation of content and language integrated learning (SPRINT) creates a language friendly environment and increases exposure of pupils to a target language. The seven-stage system of language education including levels A, B and C of a secondary school ensures detailed goal definition and distinct language proficiency.

The pluralism of educational technologies resulted in diversity of educational tools. They are composed with the emphasis on communication, taking advantage of new technologies. The decisive factor of choosing educational tools is availability of computer assisted instructional materials, a teacher's book, a reader. A great amount of authentic texts from the target culture and other subjects in the curriculum provides the development of communicative competencies, realizes interdisciplinary ties and broadens intercultural perception. At the same time, teacher's autonomy in choosing educational tools results in variance of initial language proficiency levels on completion of a compulsory school

Specific to Sweden multidisciplinary pedagogical education enables the teacher to realize interdisciplinary ties and get the whole vision of pupils' performance in all subjects. The social demand for highly qualified teachers brought out the tendency to more subject specific teacher training and profound theoretical training alongside with scientific research in this field which was the main core of the recent reforms in teacher education.

Summarizing of content of secondary foreign language education in Ukraine and Sweden is provided; possible ways of introducing some positive Swedish achievements into secondary foreign language education of Ukraine are elaborated.

Key words: content of secondary foreign language education, foreign language teaching and learning, tendencies of development, secondary educational establishments, Sweden.